

KVV/7714 DIDAKTIKA VÝTVARNÉ VÝCHOVY 1

Mgr. Miloš Makovský, Ph.D. | e: milos.makovsky@ujep.cz | t: 475 283 854 | kancelář: CS-114/8

Obecný charakter a cíle předmětu:

Předmět je zaměřen na zprostředkování a prohloubení didaktických kompetencí budoucích učitelů. Studenti rozšiřují znalost základních oborových kategorií. Důraz je kladen na seznámení s konkrétními metodami a přístupy, a především pak na jejich praktické využití v hodině výtvarné výchovy s ohledem na věk a individuální dispozice žáka. Součástí předmětu je kritická reflexe vybraného výtvarného zadání a jeho alterace v podobě návrhu a provedení vlastní vyučovací jednotky (výtvarného zadání), při které student prokáže schopnost vědomě zacházet s oborovými i obecnými didaktickými kategoriemi a současně je schopen jejich praktické aplikace.

Časová dotace předmětu:

- 4 hodiny přednáška
- 8 hodin seminář
- 14 hodin samostudium

Náplň jednotlivých seminářů:

- Obecná a oborová didaktika, didaktika expresivních oborů
- Didaktická znalost a transformace obsahu
- Metody a formy výuky ve výtvarné pedagogice
- Výtvarné řady a projekty, problémová výuka
- Artefietické postupy ve výtvarné výchově, reflektivní dialog
- Inkluzivní vzdělávání ve výtvarné výchově
- Vývoj dětského výtvarného projevu
- Výtvarně projevové typy žáků

Požadavky pro udělení zápočtu:

- Aktivní účast na výuce.
- Zpracování vybraného tématu (viz seznam výše) formou prezentace a výpisků. Představení prezentace na semináři a odevzdání dokumentu ve formátu .pdf. **Termín prezentace a odevzdání: 23. 11. 2023.** Délka prezentace je max. 15 minut (bude následovat cca 15 minut diskuse).
- Semestrální práce v podobě písemné reflexe nalezeného výtvarného zadání (vyučovací jednotky), návrhu a realizace jeho alterace a její následné reflexe (přesná definice a struktura reflexe výtvarného zadání a jeho alterace je přílohou tohoto sylabu). Reflexe a návrh alterace výtvarného zadání je konzultována (nejméně jedna online konzultace) a odevzdána na e-mail vyučujícího. **Termín odevzdání do 5. 1. 2024.**

Povinná literatura (přiřazení k jednotlivým tématům viz studijní opora):

- DAVIDO, Roseline. *Kresba jako nástroj poznání dítěte*. Praha: Portál, 2001, s. 21–28; s. 111–121. ISBN 80-7178-449-4.

- DUBOWSKI, Janek. *Umění versus řeč. Arteterapie s dětmi*. Praha: Portál, 1995, s. **17–31**. ISBN 80-7178-065-0.
- DYTRTOVÁ, Kateřina. *Interpretace a metody ve vizuálních oborech*. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2010, s. **146–152; 165–222**. ISBN 978-80-7414-250-5.
- DYTRTOVÁ, Kateřina. *Umění a kultura – oblast RVP*. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně, 2006. s. **7–22**. ISBN 80-7044-761-3.
- FULKOVÁ, Marie. Kresba jako komunikace: sociální a kulturní vlivy v dětském výtvarném projevu. *Výtvarná výchova*. 2004, **44** (Mimořádné vydání Myšlení, tvorba, dialog), 16–24. ISSN 1210-3691.
- KNECHT, Petr. Didaktická transformace aneb od „didaktického zjednodušení“ k „didaktické rekonstrukci.“ *Orbis scholae*. Praha: Karolinum, 2007, **2**(1), 67–81. ISSN 1802-4637.
- MCGREGOR, Ian. *Neobvyklý vývoj dětské kresby: co prozrazuje o dětském umění? Arteterapie s dětmi*. Praha: Portál, 1995, s. **49–63**. ISBN 80-7178-065-0.
- PEJČOCHOVÁ, Hana. *Komunikace a integrace ve výtvarných a performativních aktivitách*. Ústí nad Labem, 2015, s. **39–134**. Dizertační práce. Univerzita J. E. Purkyně, Pedagogická fakulta, Katedra výtvarné kultury. Vedoucí práce doc. Mgr. Jitka Géringová, Ph.D.
- ROESELVÁ, Věra. *Didaktika výtvarné výchovy V.: nejen pro základní umělecké školy*. Přeproc. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 2003, s. **15–17; s. 18–25; s. 44–62**. ISBN 80-7290-129-X.
- SLAVÍK, Jan, Michal NEDĚLKA, Josef VALENTA, Ondřej HNÍK, Karla BRÜCKNEROVÁ a Kateřina DYTRTOVÁ. *Didaktiky expresivních oborů: Tvorba a její reflexe ve výchově a vzdělávání. Oborové didaktiky: vývoj, stav, perspektivy*. Brno: Masarykova univerzita, 2015, s. **361–422**. ISBN 978-80-210-7769-0.
- SLAVÍK, Jan. *Artefiletika – příležitost pro expresi v dialogu teorie a praxe. Kultura, umění a výchova* [online], 2015, **3**(1) [cit. 2020-01-27]. ISSN 2336-1824. Dostupné z: http://www.kuv.upol.cz/index.php?seo_url=aktualni-cislo&casopis=8&clanek=92
- SLAVÍK, Jan a Petr WAWROSZ. *Umění zážitku, zážitek umění: teorie a praxe artefiletiky. 2. díl*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2004, s. **212–270**. ISBN 80-729-0130-3.
- STEHLÍKOVÁ BABYRÁDOVÁ, Hana a Pavel KŘEPELA. *Spontánní umění*. Brno: Masarykova univerzita, 2010, s. **239–254**. ISBN 978-80-210-5400-4.
- ŠOBÁŇOVÁ, Petra. *Kapitoly z didaktiky výtvarné výchovy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci – Fakulta pedagogická, 2006, s. **23–36**. ISBN 80-244-1469-4.

Doporučená literatura:

- BLAŽEK, Vladimír, KOMZÁKOVÁ, Martina a Jan SLAVÍK, ed. *Umění ve službě výchově, prevenci, expresivní terapii: výzkumný záměr Učitelská profese v měnících se požadavcích na vzdělávání*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2009. ISBN 978-80-7290-415-0.
- CASE, Caroline a Tessa DALLEY, ed. *Arteterapie s dětmi*. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-717-8065-0.
- DYTRTOVÁ, Kateřina a Jan SLAVÍK. „Fousatý trojúhelník“ a problém analýzy úloh v expresivních vzdělávacích oborech. *Kultura, umění a výchova* [online]. 2019, **7**(1) [cit. 2020-01-27]. Dostupné z: http://www.kuv.upol.cz/index.php?seo_url=aktualnicislo&casopis=17&clanek=196

- DYTRTOVÁ, Kateřina, Jan LUKAVSKÝ a Jan SLAVÍK. Vidět, tvořit a vědět, aneb jak se dělá význam ve výtvarné výchově. O komunikačním zprostředkování vzdělávacího obsahu. *Výtvarná výchova*. 2009, **49**(1), 11–17. ISSN 1210-3691.
- HAZUKOVÁ, Helena. *Příprava učitele na rozhodování ve výtvarné výchově I*. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 2000.
- HAZUKOVÁ, Helena. *Příprava učitele na rozhodování ve výtvarné výchově II*. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 1995.
- HAZUKOVÁ, Helena a Pavel ŠAMŠULA. *Didaktika výtvarné výchovy I*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2005. ISBN 80-729-0237-7.
- JANÍK, Tomáš a Jan SLAVÍK. Vztah obor – vyučovací předmět jako metodologický problém. *Orbis scholae*. Praha: Karolinum, 2007, **2**(1), 54–66. ISSN 1802-4637.
- JANÍK, Tomáš a Jan SLAVÍK. Významová struktura faktu v oborových didaktikách. *Pedagogika*. 2005, **55**(4), 336–353. ISSN 3330-3815.
- KUCHARSKÁ, Anna a Ludmila MÁJOVÁ, ed. *Dětská kresba v psychologickém výzkumu*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2005. ISBN 80-7290-217-2.
- PASTOROVÁ, Markéta. Umělecké obory v kontextu témat všeobecného vzdělávání. *Kultura, umění a výchova* [online]. 2019, 7(1) [cit. 2020-01-27]. ISSN 2336-1824. Dostupné z: http://www.kuv.upol.cz/index.php?seo_url=aktualni-cislo&casopis=17&clanek=197
- POTMĚŠILOVÁ, Petra a Petra SOBKOVA. *Arteterapie a artefiletika nejen pro sociální pedagogy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. ISBN 978-80-244-3120-8.
- SLAVÍK, Jan. K předmětu didaktik v estetických oborech vzdělávání. *Pedagogická orientace*. 2011, **21**(2), 207–225. ISBN 1211-4669
- SLAVÍK, Jan. Tvorba jako způsob poznávání ve výtvarné výchově. *Kultura, umění a výchova* [online]. 2013, **1**(1) [cit. 2020-01-27]. ISSN 2336-1824. Dostupné z: http://www.kuv.upol.cz/index.php?seo_url=aktualni-cislo&casopis=3&clanek=14
- SLAVÍK, Jan. *Umění zážitku, zážitek umění: teorie a praxe artefiletiky. 1. díl*. Praha: Univerzita Karlova, 2001. ISBN 80-729-0066-8.
- SLAVÍK, Jan a Tomáš JANÍK. Teorie, výzkum a tvorba školy. *Pedagogika*. 2006, **56**(2), 336–353. ISSN 3330-3815.
- SLAVÍK, Jan, Tomáš JANÍK, Petr NAJVAR a Petr KNECHT. *Transdisciplinární didaktika: o učitelském sdílení znalostí a zvyšování kvality výuky napříč obory*. Brno: Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, 2017. ISBN 978-80-210-8568-8.
- SLAVÍKOVÁ, Vladimíra. *Výtvarné čarování: artefiletika pro předškoláky a mladší školáky*. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, 2000. ISBN 80-729-0016-1.
- SLAVÍKOVÁ, Vladimíra, Jan SLAVÍK a Sylva ELIÁŠOVÁ. *Dívej se, tvoř a povídej!: artefiletika pro předškoláky a mladší školáky*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-322-2.
- SLAVÍK, Jan. *Od výrazu k dialogu ve výchově: artefiletika*. Praha: Karolinum, 1997. ISBN 80-718-4437-3.
- STEHLÍKOVÁ BABYRÁDOVÁ, Hana a Pavel KŘEPELA. *Spontánní umění*. Brno: Masarykova univerzita, 2010. ISBN 978-80-210-5400-4.
- STEHLÍKOVÁ BABYRÁDOVÁ, Hana. *Výtvarná dílna*. Praha: Triton, 2005. ISBN 80-7254-705-4.
- UŽDIL, Jaromír. *Čáry, klikyháky, paňáci a auta: výtvarný projev a psychický život dítěte*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-599-7.

STRUKTURA REFLEXE NALEZENÉHO VÝTVARNÉHO ZADÁNÍ A NÁVRHU JEHO ALTERACE

STRUČNÁ ANOTACE A ZHODNOCENÍ (KLADY A ZÁPORY) NALEZENÉHO VÝTVARNÉHO ZADÁNÍ (citujte zdroj):

1. Příprava

- Téma/obsah (přiměřenost, adekvátnost, transformace didaktického obsahu)
- Kompetence lektora (pokud je lze hodnotit)
- Cílová skupina (věk, počet žáků, stupeň vzdělání, kompetence)
- Cíle (formulace cílů, jejich přiměřenost k dané cílové skupině)
- Metody a formy (přiměřenost, volba v závislosti na tématu)
- RVP a klíčové kompetence
- Mezioborové přesahy (formulace, výskyt, vhodnost)
- Způsob hodnocení a kritéria hodnocení (formulace a výběr kritérií, adekvátnost zvoleného způsobu hodnocení)

2. Organizace a realizace + dodržení harmonogramu

- Úvod do kontextu
- Motivace (vhodnost, forma)
- Zajištění prostředí
- Přesah do dějin umění, kontext
- Aktivita, činnost (přiměřenost věku, vhodnost, míra tvořivosti, výtvarný problém)
- Reflexe a hodnocení
- Dodržení stanovených cílů
- Spolupráce lektorů
- Zpětná vazba, sebereflexe
- Fotodokumentace výstupů (citujte zdroj)

NOVÉ ZADÁNÍ (ALTERACE NALEZENÉHO)

- Téma
- Námět
- Věková skupina
- Výtvarná technika
- Pomůcky, materiál a potřebné technické vybavení (pro žáky i učitele)
- Časové požadavky
- Cíle (konkrétně formulované)
- Výtvarný problém
- Organizační formy a výukové metody
- Kritéria a způsob hodnocení
- (Interdisciplinární/mezipředmětové vztahy – pokud jsou součástí)
- Popis průběhu výtvarného zadání (zahrnující motivaci, vlastní tvůrčí činnost a reflexi, včetně časových požadavků)
- Očekávané výstupy z RVP, které v této fázi žáci naplňují a klíčové kompetence, které touto činností rozvíjejí
- Zasazení lekce VV do uměleckého kontextu (výběr autorů, kteří mohou podpořit zvolený výtvarný problém)